Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2022-00428

POL-30 Olander Tuulikki(UM) 13.04.2022

Asia
Ulkoasiainneuvosto 11.4.2022

Kokous
Ulkoasiainneuvosto 11.04.2022

Ajankohtaisten aiheiden alla ulkoasiainneuvostossa esillä olivat Mali, Länsi-Balkan, Libya sekä Jemen ja Persianlahden alue. Malin osalta käydyssä keskustelussa korostettiin, että EU:n yhteisten turvallisuus ja puolustusoperaatioiden koulutustoiminnan ja Euroopan rauhanrahastosta tulevan tuen väliaikaisesta keskeyttämisestä huolimatta EU:n tulee säilyttää jalansijansa Malissa ja Sahelin alueella.

Länsi-Balkan on EU:lle strategisesti tärkeä alue eikä sen merkityksen tule jäädä Ukrainan sodan jalkoihin. EU:n ja Länsi-Balkanin välisen yhteistyön syventäminen sekä EU:n laajentumisprosessi ovat entistä tärkeämpiä muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa.

Keskustelussa pidettiin valitettavana Libyan institutionaalista kriisiä ja sen vaikutuksia maan humanitaariseen ja turvallisuustilanteeseen. Riskinä on, että viime lokakuussa aikaansaadun tulitauon jälkeen aikaansaatu vakaus vaarantuu. EU:n on keskeistä kannustaa Libyaa laajasti eri toimijat osallistavaan dialogiin ja pysyä valppaana maan vakauden suhteen.

Ruotsin ulkoministeri Ann Linde kertoi maaliskuun lopussa toteuttamastaan matkasta EU:n edustajana Persianlahden alueen maihin.

Ulkoasiainneuvosto keskusteli Venäjän sotatoimista Ukrainassa. Korkea edustaja Borrell kertoi 8. huhtikuuta Kiovaan ja Butšaan tekemästään vierailusta. Borrel totesi EU-delegaatioon aloittaneen uudelleen työnsä Kiovassa. Sodan globaalit geopoliittiset vaikutukset, mukaan lukien ruokaturvan heikentyminen, ovat laaja-alaiset ja tuntuvat pitkään. EU:n tulee pohtia yhteisiä vastauksia asiaan.

Jäsenmaat olivat yhtä mieltä tarpeesta jatkaa tukea Ukrainalle sekä paineen kasvattamista Venäjää kohtaan esimerkiksi pakotteiden muodossa. Energiasektorin pakotteet herättivät keskustelua.

Ulkoministerit käsittelivät ensimmäisen kerran Global Gateway -strategiaa. Alleviivattiin strategian käyttämistä EU:n ulkopolitiikan välineenä, jolla vahvistetaan EU:n painoarvoa ja lisätään näkyvyyttä. Strategiaa tulee toteuttaa Team Europe -hengessä riittävien resurssien turvaamiseksi. Kaikki toimijat instituutioita, jäsenmaita, kehitysrahoituslaitoksia ja yksityistä sektoria myöten on saatava mukaan strategian toimeenpanoon. Noin puolet

rahoituksesta tulee jäsenmailta ja niiden rahoituslaitoksilta. Alueellisina painopisteinä korostettiin Länsi-Balkania, itäisiä kumppanimaita, Keski-Aasiaa, indopasifista aluetta. Myös Latinalainen Amerikka ja Afrikka mainittiin. Todettiin EU:n olevan globaalisti läsnä kaikkialla ja Global Gatewayn on koko maailman kattava aloite. Keskustelussa nostettiin esiin myös Global Gateway -strategian hallintoon liittyvien kysymysten ratkaiseminen ja jäsenvaltioiden rooli.

Lounaalla olivat vieraina Islannin ja Norjan ulkoministerit. Kiiteltiin maiden arvokasta tukea EU:n linjalle ja toimille koskien Venäjän hyökkäystä Ukrainaan. Ulkoasiainneuvoston muissa aiheissa keskusteltiin lyhyesti Palestiinasta ja Etiopiasta.

Ajankohtaiset aiheet

Malin osalta todettiin maan tilanteen pahentuvan huomioiden muun muassa viime aikoina raportoidut, Wagner-joukkojen tuella toteutetut siviileihin kohdistuneet surmat. EU on päättänyt keskeyttää YTPP-missioiden Malin asevoimia hyödyttävän koulutustoiminnan sekä Euroopan rauhanrahaston tuen väliaikaisesti. Keskeistä on kuitenkin säilyttää EU:n sotilaallinen läsnäolo osoittaen, että EU ei hylkää malilaisia. Joukkoja tulee järjestää udelleen myös Burkina Fasoon ja Nigeriaan. Tasapainottelua tuleekin tehdä alueen puolustus- ja turvallisuuspolitiikan suhteen EU:n yhteydenpitoa vahvistaen ja viestintäkanavia auki pitäen.

Toivottiin operaatioiden pikaista strategista tarkastelua. Siviileihin kohdistuneet sotarikokset ovat tuomittavia, ja niiden tutkintaa tulee edistää ja syylliset tulee asettaa kansainvälisen oikeuden ja ihmisoikeuksien vastaisista teoista vastuuseen.

Todettiin Länsi-Balkanin olevan EU:lle strategisesti tärkeä alue eikä sen merkityksen tule jäädä Ukrainan sodan jalkoihin. EU:n ja Länsi-Balkanin välisen yhteistyön syventäminen sekä EU:n laajentumisprosessi ovat entistä tärkeämpiä muuttuneessa geopoliittisessa tilanteessa. Useat jäsenmaat toivoivat keskustelun jatkamista Länsi-Balkanista ulkoasiainneuvostossa.

Suomi esitti puheenvuorossaan huolensa Venäjän toimien epävakauttavasta vaikutuksesta Länsi-Balkaniin sekä Bosnia-Hertsegovinan jo uhattuna olevan vakauden suhteen. EU:n yhtenäisyys on välttämätöntä, ja toimia tulisi tehdä erityisesti disinformaatioon ja hybridiuhkiin puuttumiseksi yhdessä. Samalla tulee kuitenkin muistaa Länsi-Balkanin maiden omat sitoumukset EU:n integraatiota kohtaan. Suomi antoi tukensa Albanian ja Pohjois-Makedonian jäsenyysneuvotteluiden viivytyksettömälle aloittamiselle EU:n sitoumusten edistämiseksi. Samanaikaisesti Serbiaa kohtaan tulee ylläpitää painetta ja vaatia vahvempaa tukea EU:n toimille, mukaan lukien yhdenmukaisuus EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan osalta.

Keskustelussa pidettiin valitettavana Libyan institutionaalista kriisiä ja sen vaikutuksia maan humanitaariseen ja turvallisuustilanteeseen. Riskinä on, että viime lokakuussa aikaansaadun tulitauon jälkeen aikaansaatu vakaus vaarantuu. EU:n on keskeistä kannustaa Libyaa laajasti eri toimijat osallistavaan dialogiin ja pysyä valppaana maan vakauden suhteen. Pidettiin hyvänä, että molemmat maan pääministerit ovat vastustaneet Venäjän sotatoimia Ukrainassa ja liittyivät muun muassa Venäjän erottamista YK:n ihmisoikeusneuvostosta kannattaneeseen rintamaan.

Ruotsin ulkoministeri Ann Linde kertoi maaliskuun lopussa toteuttamastaan matkasta EU:n edustajana **Persianlahden alueen** maihin. Ulkoasiainneuvoston keskustelussa todettiin tilanteen olevan erityisen huolestuttava **Jemenissä.** Erityisesti ruoka- ja polttoainekulujen äkillinen ja jyrkkä

nousu aiheuttaa ongelmia. Osapuolten tulisi kunnioittaa aikaansaatua aselepoa ja osallistua poliittisiin keskusteluihin. Alueella vallitsee vahva arvostus EU:n osallistumista ja alueellista dialogia kohtaan.

Venäjän sotatoimet Ukrainassa

Korkea edustaja Borrell kertoi 8. huhtikuuta Kiovaan ja Butšaan tekemästään vierailusta. Borrell totesi EU-delegaatioon aloittaneen uudelleen työnsä Kiovassa. **Jäsenmaat** pitivät Borrellin vierailua Ukrainaan hyvänä ja oikea-aikaisena. Samalla maat jakoivat laajasti järkytyksen Butšasta ja muista ukrainalaiskaupungeista tulleista uutisista. Tässä yhteydessä nostettiin esiin tarve tukea **sotarikostutkintaa** ja saada syylliset vastuuseen teoistaan. On tärkeää lähettää selvä viesti siitä, että rikoksiin reagoidaan asianmukaisella tavalla. Jäsenmaat pitivät myös Hollannin ulkoasiainneuvoston yhteydessä järjestämää aamiaistapaamista Kansainvälisen rikostuomioistuimen pääsyyttäjän Khanin kanssa tervetulleena ja tärkeänä.

Keskustelussa todettiin, että Venäjään kohdistettavaa painetta tulee lisätä uusien pakotteiden muodossa huomioiden seuraavaksi myös öljy ja kaasu sekä pyrkimällä ehkäisemään pakotteiden kiertoa. Ukraina tarvitsee myös EU:n tukea käytännön tasolla asetoimitusten muodossa. Ukrainassa on alkamassa sodan uusi vaihe ja tulevina viikkoina käydään ratkaisevat taistelut. Kansainvälisen rikostuomioistuimen toimet ovat tärkeitä ja EU tukee niitä. Myös Euroopan unionin neuvontaoperaatio Ukrainassa otetaan mukaan prosessiin.

Sodan globaalit geopoliittiset vaikutukset nousivat myös esiin. Sodan seuraukset näkyvät pitkään ja laaja-alaisesti eri alueilla. Erityisesti huolta kannettiin vaikutuksista Länsi-Balkaniin ja itäisiin kumppaneihin. Venäjä on julistanut Albanian, Pohjois-Makedonian ja Montenegron epäystävällisiksi maiksi. Serbia ei ole liittynyt EU-pakotteisiin. Keskustelussa nousi esiin myös Albanian ja Pohjois-Makedonian EU-jäsenyysneuvottelut.

Itäisessä naapurustossa Venäjä testaa kumppanimaiden sietokykyä. Erityisesti Moldova ja Georgia ovat haavoittuvaisia. Keskustelussa katsottiin, että lisää huomiota tulee kohdistaa Armeniaan ja Azerbaidzhaniin, jotka ovat kääntyneet EU:n puoleen. Keski-Aasian maat tuntevat Venäjään kohdistettujen pakotteiden vaikutukset, mutta pyrkivät samalla etsimään vaihtoehtoja riippuvuudelleen Venäjästä. EU:n tulee pystyä vastaamaan ja osoittaa olevansa luotettava kumppani. Todettiin Afrikan ja Lähi-Idän maiden tuntevan ruoan hinnan nousun vahvasti. Mahdollisuus sosiaalisen levottomuuden lisääntymiseen on olemassa. Myös Venäjän disinformaatio alueilla on kasvussa. Afrikan maiden riippuvuus Venäjän ja Ukrainan vehnästä on suurta (50%), mistä johtuen ruokaturvan heikentyminen yhdistettynä Venäjän disinformaatioon voi aiheuttaa EU:hun kohdistuvaa paheksuntaa alueella. Latinalaisen Amerikat maat ovat toistaiseksi seisoneet pitkälti EU:n takana.

Nostettiin esiin huoli useissa maissa näkyvästä sotaväsymyksestä, jota Venäjän disinformaatio pyrkii kiihdyttämään. Todettiin sodan olevan myös **narratiivien sota**. YK:n yleiskokouksen päätöslauselmaäänestyksissä nähtyä menestystä ei tule ottaa annettuna. EU:n tulee lisätä suhdetoimintaansa ja vuoropuhelua maailmanlaajuisesti eri kumppanien kanssa ja vastata Venäjän disinformaatioon eri alueilla. Lisätoimia kaivattiin Afrikassa, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa unohtamatta kuitenkaan EU-aluetta. Erityisesti huolta kannetiin **ruokaturvan heikentymisestä** ja Venäjän pyrkimyksestä vierittää syy asiasta EU:n niskaan.

Kokouksessa annettiin yhteenveto EU:n Ukrainalle antamasta tuesta. Komissio on antanut Ukrainalle 120 miljoonaa euroa budjettitukea hätäapuna. Ukrainalle annetaan myös 200 miljoonaa euroa vastaanottokeskusten perustamiseksi maan sisäisille pakolaisille. Lisäapuna tullaan antamaan 330 miljoonaa euroa hätätukea, jolla tähdätään sietokyvyn kasvattamiseen ja kansalaisyhteiskunnan tukemiseen. Osittain fokuksena on myös Ukrainan elpymisen tukeminen. Viikonloppuna järjestetyssä Stand Up For Ukraine -tukitilaisuudessa kerättiin merkittävä summa tukea ukrainalaisille. Eurooppa-neuvoston Versaillesissa käynnistämä prosessi Ukrainan EU-jäsenyyshakemuksen käsittelystä etenee.

Todettiin viime viikolla järjestetyn tukikonferenssin olleen hyvä tapa tukea Moldovaa. Komissio jatkaa Moldovan tukemista erityisesti raja-asioissa. EU:n eteläiseen naapurustoon, Länsi-Balkan mukaan lukien, kohdistuu paljon painetta ruoan hinnannousun vuoksi. Komissio pyrkii vastaamaan asiaan tukemalla maita.

Pidettiin tärkeänä jatkaa EU:n poliittisen ja sotilaallisen puolen tiivistä koordinaatiota, jotta Ukrainan tarpeisiin pystytään vastaamaan. Tilanne Ukrainassa on kriittinen ja sodassa ollaan siirtymässä uuteen vaiheeseen. Useampi jäsenmaa nosti esiin myös tarpeen tukea humanitaarista työtä Ukrainassa.

Pakotteet puhuttivat laajasti ja jäsenmaat peräänkuuluttivat tarvetta jatkaa Venäjään kohdistettavan paineen lisäämistä, sillä nykyiset pakotteet eivät ole muuttaneet Venäjän toimintaa. Hyväksyttyä viidettä pakotepakettia pidettiin tärkeänä toimena. **Energiapakotteet** ja muut ehdotukset uusista pakotteista saivat aikaan keskustelua. Energiariippuvuuden vähentämistä Venäjästä pidettiin tärkeänä.

Jäsenmaat olivat yksimielisiä tarpeesta jatkaa Ukrainan tukemista ja Venäjään kohdistettavan paineen lisäämistä. Sota vaikuttaa eri tavoin jäsenmaihin. On tärkeää, että EU vastaa haasteisiin yhtenäisesti ja solidaarisesti. Korkea edustaja Borrell on ehdottanut uutta, kolmatta 500 miljoonan euron suuruista tukipakettia kanavoitavaksi Ukrainalle Euroopan rauhanrahaston kautta. Keskustelussa nousi esiin myös Ukrainan jälleenrakennus. Huomiota kiinnitettiin etenkin miinanraivaukseen ja siivoukseen vapautuneilla alueilla. Osa jäsenmaista kertoi sotaa EU-alueelta pakenevien ukrainalaisten tilanteesta.

Suomen puheenvuorossa kiitettiin korkea edustaja Borrellia vierailusta Ukrainaan. Butšasta tulevat uutiset ovat järkyttäviä, minkä vuoksi on tärkeää saada sotarikoksiin syyllistyneet vastuuseen teoistaan. Muun muassa Kansainvälisen rikostuomioistuimen ja Ukrainan pääsyyttäjän työ asiassa on tärkeää. Suomi pitää tärkeänä humanitaaristen periaatteiden kunnioittamista ja avun perillepääsyä, minkä vuoksi on oleellista tukea humanitaaristen toimijoiden, erityisesti Punaisen ristin kansainvälisen komitean, työtä Ukrainassa. Suomi tukee pakotteiden lisäämistä. Samalla on tärkeää vahvistaa EU:n omaa sietokykyä. Globaalin ruokaturvallisuuden heikentymiseen pitää kiinnittää huomiota ja EU:n tuleekin olla entistä aktiivisempi disinformaatioon vastaamisessa. Sodan geopoliittisen vaikutukset ovat merkittäviä ja olisi keskustella kumppanimaiden kanssa siitä, miten EU voi tukea heitä.

Global Gateway -strategia

Keskustelussa alleviivattiin Global Gateway -strategian olevan Euroopan unionin ulkopolitiikan väline eikä pelkkä brändi. Strategiaa tulee toteuttaa Team Europe –hengessä riittävien resurssien turvaamiseksi. Aloitteella vahvistetaan EU:n painoarvoa ja lisätään näkyvyyttä maailmanlaajuisesti. EU jatkaa toimiaan indopasifisella alueella, Afrikassa ja Latinalaisessa-Amerikassa. Ulkoasiainneuvostossa käsiteltiin strategisia painopistealueita.

Todettiin Global Gateway -strategian olevan keskeinen strateginen viitekehys, jonka avulla voidaan vastata herkkiin kumppanuuksiin. Strategian avulla voidaan minimoida Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan johtuvia seurauksia, luoda investointeja ja edistää kumppanimaiden strategista autonomiaa. Tavoitteena on edistää Team Europe -hengessä EU-AU-huippukokouksessa ja indopasifisessa ministerifoorumista esiteltyjä lippulaivahankkeita. Seuraavaksi vuorossa Latinalaisen Amerikan ja Karibian alue. Kaikki toimijat instituutioita, jäsenmaita, kehitysrahoituslaitoksia ja yksityistä sektoria myöten on saatava mukaan strategian toimeenpanoon. Noin puolet rahoituksesta tulee jäsenmailta ja jäsenmaiden rahoituslaitoksilta.

Keskustelussa strategiaa pidettiin tärkeänä ulkopoliittisena välineenä, jota on hyvä käyttää lisäämään ja monipuolistamaan EU:n kumppanuuksia. Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan katsottiin myös lisäävän Global Gateway -strategian tärkeyttä ja kiireyttä.

Konkreettisia hankkeita pidettiin tärkeinä. Strategian onnistumisen katsotaan riippuvan niistä. Nostettiin esiin myös EU-delegaatioiden rooli strategian toimeenpanossa. Myös strategian hallintokysymykset ja jäsenvaltioiden osallistuminen herättivät keskustelua. Ratkaisua näihin kysymyksiin etsitään, ja jäsenvaltiot voivat osallistua ratkaisujen löytämiseen.

Todettiin EU:n olevan globaalisti läsnä kaikkialla ja Global Gatewayn on koko maailman kattava aloite. Poliittista viestintää varten on hyvä löytää Global Gatewaysta ymmärrettävä käännös kaikilla kielillä. Jäsenmaiden puheenvuoroissa nostettiin esiin painopisteinä Länsi-Balkan, itäinen kumppanuus, Keski-Aasia, Afrikka, indopasifinen alue ja Latinalainen Amerikka.

Suomen edustajat
Ulkoministeri Pekka Haavisto ja virkamiesvaltuuskunta

Liitteet

Viite

Asiasanat	Libya, Länsi-Balkan, Mali, UAN Ulkoasiainneuvosto, Ukraina, Venäjä, YUTP, Jemen
Hoitaa	**UM**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, TEM, TULLI, VM, VNK, YM